

Motion till riksdagen 2009/10:So454

av **Christina Zedell och Bosse Ringholm (s)**

Hälso- och sjukvårdslagen och vårdvalet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att landstingen bör ges den fulla rätten att styra över etableringen av vårdgivare inom ramen för vårdval och hälsoval.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en statlig uppföljning bör göras av att modellerna för vårdval och hälsoval verkligen lever upp till hälso- och sjukvårdslagens krav på att vård ges efter behov.

Motivering

Vårdval (även benämnt hälsoval) i primärvården stärker patientens inflytande och möjlighet att välja husläkare. Det är positivt. Vårdvalet måste emellertid utformas så att valfrihet för patienten förenas med en rättvis fördelning av vårdresurserna. Härvidlag finns idag en hel del övrigt att önska.

Formellt sett har fritt vårdval inom primärvården funnits ganska länge, men den ekonomiska ersättningen har inte varit tydligt knuten till patientens val. Med vårdval ges ekonomiska incitament bakom det fria valet. Det viktiga är att utforma dessa incitamentet så att varken vårdens kvalitet eller principen om vård efter behov får stryka på foten. Här återfinns brister, och framför allt utformningen av vårdvalet i Stockholms län borde nu föranleda vissa åtgärder på nationell nivå.

Riksdagen har dessvärre genom lag påtvingat landsting och regioner skyldigheten att tillåta etablering av vårdgivare utan att etableringen underställs en prövning gentemot vårdbehoven. Exempelvis hade Stockholms innerstad en mycket god tillgänglighet redan före Vårdval Stockholm, men har nu fått ytterligare ett tiotal vårdcentraler. Inga skattepengar borde slösas på överreta-

Fel! Okänt namn på

blering av vård. Patienternas vårdbehov borde alltid prioriteras framför vårdgivares rätt att fritt etablera sig.

Flera regioner och landsting har också reagerat negativt på det tvingande kravet att tillåta etablering utan prövning av vårdbehoven. Den tvingande lagstiftning som idag förbjuder landsting och regioner att göra en prövning av vårdbehoven i samband med etablering av vårdgivare bör omgående upphävas.

Den modell för vårdval som införts i Stockholms län har vidare visat sig vara förenad med vissa starkt negativa fördelningseffekter på grund av den modell för ekonomisk ersättning till vårdgivarna som införts. Det finns ingen social komponent i ersättningsystemet inom Vårdval Stockholm trots att all forskning visar att klass, kön och etnicitet spelar en stor roll för vår hälsa. Det betyder att vårdcentraler i socialt utsatta områden förlorar pengar medan de i socialt privilegierade områden är vinnare.

Exempel på förlorarna i Vårdval Stockholm återfinns i Botkyrka kommun. Alby vårdcentral förlorade 3,3 miljoner kronor under 2008, Fittja vårdcentral förlorade 3 miljoner och Tumba vårdcentral 2 miljoner. Förlusterna beror uteslutande på att ekonomisk hänsyn inte tas till att vårdbehoven i form av sjuklighet och vårdtyngd är större i Botkyrka än genomsnittet för länet.

Även om landsting och regioner har stor frihet att själva besluta om ekonomiska ersättningar, så är denna frihet inte utan begränsningar i nationell lag. Staten har det yttersta ansvaret för att säkra kvaliteten i vården för alla patienter. Detta uttrycks via en särskild reglering i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763):

2 § Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården skall ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård skall ges företräde till vården.

7 § Landstinget skall planera sin hälso- och sjukvård med utgångspunkt i befolkningens behov av sådan vård.

Ett ersättningsystem som lever upp till hälso- och sjukvårdslagens krav ovan, måste således svara mot behoven och garantera att de svagaste och sjukaste patienterna tilldelas mest av sjukvårdens resurser. Men Vårdval Stockholm innebär istället att områden med dålig folkhälsa, låg medelinkomst och hög arbetslöshet fått minskat vårdutbud. En utvärdering av Vårdval Stockholm utförd av Ernst & Young visar att den medicinska kvaliteten i områden med dålig folkhälsa riskeras med rådande system. Därför borde regeringen omgående ta initiativ till att en statlig uppföljning kommer till stånd för att säkerställa att modellerna för vårdval och hälsoval verkligen lever upp till hälso- och sjukvårdslagens krav på att vård alltid ska ges efter behov.

Stockholm den 2 oktober 2009

Christina Zedell (s)

Bosse Ringholm (s)